

Briselē, 29.9.2021.
COM(2021) 599 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**PAR DIREKTĪVAS 2012/18/ES PAR LIELU AR BĪSTAMĀM VIELĀM SAISTĪTU
AVĀRIJU RISKU PĀRVALDĪBU ĪSTENOŠANU UN EFEKTĪVU DARBĪBU 2015.-
2018. GADA PERIODĀ**

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	2
1. DALĪBVALSTU PĀRSKATU KOPSAVILKUMS.....	3
1.1. Statistika par uzņēmumiem	3
1.1.1. Uzņēmumu skaits	3
1.1.2. Ārējie avārijas rīcības plāni	5
1.1.3. Sabiedrības informēšana.....	7
1.1.4. Inspekcijas	8
1.1.5. Izmantošanas aizliegums, sankcijas un citi piespiedu līdzekļi.....	10
1.2. Statistika par lielām avārijām	11
2 PASĀKUMI, KAS TURPMĀK VEICAMI, LAI UZLABOTU RŪPNIECISKO AVĀRIJU NOVĒRŠANU.....	15
3 SECINĀJUMI	17

IEVADS

Lielas ar bīstamām vielām saistītas avārijas rada būtisku apdraudējumu cilvēkiem un videi. Turklāt šādas avārijas bieži izraisa būtiskus ekonomiskus zaudējumus un traucē ilgtspējīgu izaugsmi. Tajā pašā laikā ķīmikālijām ir ļoti liela nozīme lielākajā daļā mūsu ikdienas darbību, jo tās ir teju ikvienā mūsu izmantotajā ierīcē, veicinot mūsu labklājību, aizsargājot mūsu veselību un drošību un ar inovācijas palīdzību sniedzot risinājumus jaunām problēmām. Lai samazinātu risku, ir nepieciešami pasākumi, kuru mērķis ir novērst lielas ar bīstamām vielām saistītas avārijas un nodrošināt pienācīgu sagatavotību, novēršanu un reaģēšanu, ja šādas avārijas tomēr notiek.

Eiropas zaļā kursa paziņojumā Komisijai ir noteikts pienākums pastiprināt sadarbību ar dalībvalstīm, lai uzlabotu rūpniecisko avāriju novēršanu¹. Turklāt Nulles piesārņojuma rīcības plānā² Komisija ir paziņojusi, ka tā turpinās konsolidēt savu atbalstu dalībvalstīm, piemēram, uzņēmumu riska un iespējamo avāriju seku novērtēšanā, lai stiprinātu novēršanas pasākumus.

Direktīva 2012/18/ES³ par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību (“Seveso III direktīva”) paredz attiecīgu regulējumu riska pārvaldības pasākumiem, kuru mērķis ir novērst lielas avārijas un ierobežot to sekas. Tā ir “Seveso tiesību aktu” jaunākā paaudze, un tā stājās spēkā 2015. gada 1. jūnijā. Salīdzinot ar iepriekšējiem tiesību aktiem, tajā ir paredzēti stingrāki noteikumi par sabiedrības līdzdalību un informēšanu, zemes izmantošanas plānošanu, sabiedrības iespēju vērsties tiesu iestādēs, kā arī stingrāki inspekcijas standarti, kas nodrošinātu drošības noteikumu faktisku īstenošanu.

Saskaņā ar 21. panta 2. punktu dalībvalstis reizi četros gados sniedz Komisijai pārskatu par īstenošanu. Šajā ziņojumā saskaņā ar 29. pantu ir apkopota dalībvalstu sniegtā informācija par 2015.–2018. gada periodu (tajā laikā Apvienotā Karaliste vēl bija Eiropas Savienības dalībvalsts).

Šim ziņojumam ir divas daļas:

- I daļā ir apkopota informācija, ko dalībvalstis sniegušas par Seveso direktīvas īstenošanu. 1.1. iedaļā ir aplūkota informācija, kas savākta ar anketu⁴, kurā galvenā uzmanība bija pievērsta iepriekš noteiktām problemātiskajām jomām. Šā kopsavilkuma mērķis ir novērtēt īstenošanas līmeni un apzināt risināmos trūkumus. 1.2. iedaļa to papildina ar datiem par avārijām, kas iegūti, analizējot lielu avāriju datubāzi (*eMARS*⁵), ko pārvalda Eiropas Komisijas Kopīgā pētniecības centra Lielu avāriju bīstamības birojs.

¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas zaļais kurss” ([COM/2019/640 final](#)).

² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ceļš uz veselīgu planētu itin visiem — ES Gaisa, ūdens un augsnes nulles piesārņojuma rīcības plāns” ([COM/2021/400 final](#)).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/18/ES (2012. gada 4. jūlijs) par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību, ar kuru groza un vēlāk atceļ Padomes Direktīvu 96/82/EK (OV L 197, 24.7.2012., 1.–37. lpp.).

⁴ 2014/896/ES: Komisijas Īstenošanas lēmums (2014. gada 10. decembris), ar ko nosaka formātu, kādā dalībvalstis sniedz informāciju par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību (izzinots ar dokumenta numuru C(2014) 9335).

⁵ Smagu nelaimes gadījumu ziņošanas sistēma (<https://emars.jrc.ec.europa.eu>).

- II daļā ir izklāstītas gaidāmās darbības, kuras Komisija turpinās, lai sadarbībā ar dalībvalstīm vēl vairāk uzlabotu rūpniecisko avāriju novēršanu, tostarp risinot ar īstenošanu saistītās nepilnības.

Līdzīgi kā iepriekšējo novērtējumu gadījumā Komisija nolīga ārpakalpojumu sniedzēju, kas analizēja dalībvalstu sniegtos pārskatus, kā arī citus attiecīgos datus. Ārpakalpojumu sniedzēja ziņojumā⁶ ir sniegta pārskatos ietvertās informācijas detalizēta analīze, tostarp analīze par katru dalībvalsti, un citas pieejamās informācijas analīze.

Tāpat publiski ir pieejama pilnīga 28 dalībvalstu sniegtā informācija, kā arī anketa un pārskati par iepriekšējiem pārskata periodiem⁷.

1. DALĪBVALSTU PĀRSKATU KOPSAVILKUMS

Visas 28 dalībvalstis⁸ iesniedza Komisijai četru gadu pārskatus par 2015.–2018. gada periodu.

1.1. Statistika par uzņēmumiem

1.1.1. Uzņēmumu skaits

Dalībvalstis ziņoja par kopumā 11 776 uzņēmumiem, kam 2018. gadā bija piemērojama Seveso III direktīva (sk. *1. attēlu*). Tas ir par 479 uzņēmumiem vairāk nekā iepriekšējā pārskata periodā (2012.–2014. g.), līdz kura beigām bija paziņots par 11 297 uzņēmumiem. Valstis ar lielāko šādu uzņēmumu daļu bija Vācija (31 %), Francija (11 %), Itālija (8 %), Apvienotā Karaliste (8 %) (Apvienotā Karaliste attiecīgajā pārskata periodā vēl bija ES dalībvalsts) un Spānija (7 %).

Augstāka līmeņa uzņēmumu (ALU) un zemāka līmeņa uzņēmumu (ZLU)⁹ proporcijas pārskata periodā bija teju nemainīgas — vidēji 43 % (5090 uzņēmumi) bija ALU, un 57 % (6686 uzņēmumi) bija ZLU.

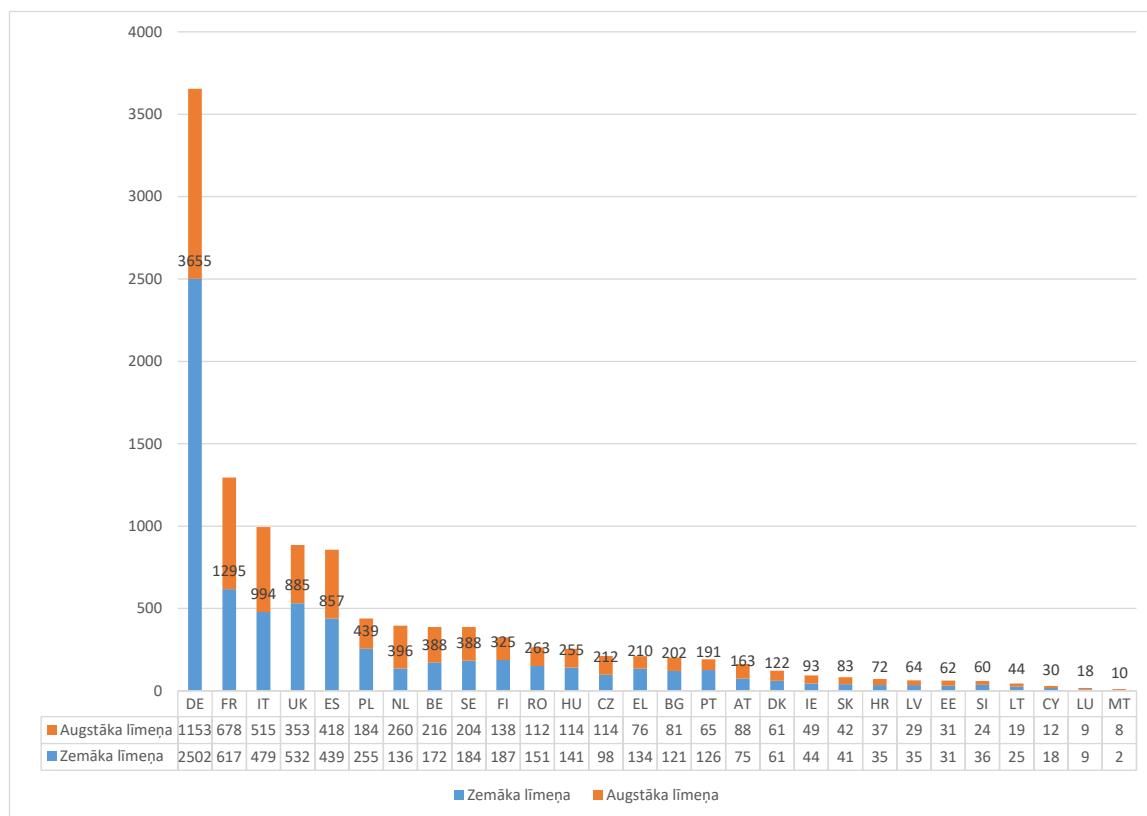
⁶ <https://circabc.europa.eu/w/browse/df2c6a1c-99bb-4b13-b68c-b8a1e33c95c5>.

⁷ <https://circabc.europa.eu/w/browse/4cc9ca17-0920-4d8a-8796-6ffa170612b7>.

⁸ 2015.–2018. gada periodā Apvienotā Karaliste bija ES dalībvalsts.

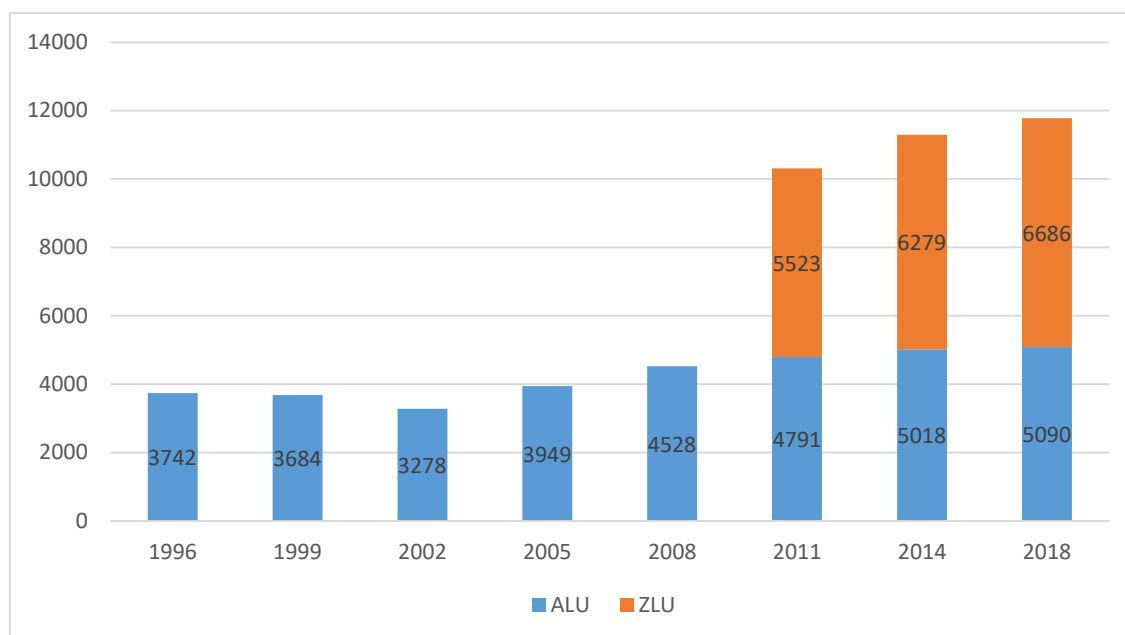
⁹ Direktīva attiecas uz uzņēmumiem, kuros var atrasties (piemēram, apstrādes vai glabāšanas laikā) bīstamās vielas tādā daudzumā, kas pārsniedz noteiktu robežvērtību. Atkarībā no uzņēmumos esošā bīstamo vielu daudzuma tos klasificē zemākā un augstākā līmenī; uz augstāka līmeņa uzņēmumiem attiecas stingrākas prasības.

1. attēls. "Seveso uzņēmumu" skaits 2018. gadā

Kā parādīts 2. attēlā, ir vērojams lēns, bet stabils tādu uzņēmumu skaita pieaugums, uz kuriem attiecas direktīva. Tas jāvērtē, ņemot vērā trīs ES paplašināšanās kārtas šajā periodā (2004., 2007. un 2013. gadā) un tādu bīstamo vielu, uz kurām attiecas Seveso III direktīva, skaita palielināšanos pēc Seveso II direktīvas pārskatīšanas 2012. gadā. Dati par zemāka līmeņa uzņēmumiem tika ziņoti, tikai sākot no 2009.–2011. gada pārskata perioda.

2. attēls. Pārskatos iekļauto uzņēmumu skaita izmaiņas¹⁰

Četri no darbības veidiem, ko izmanto, lai klasificētu “Seveso uzņēmumus”, aptver gandrīz 45 % uzņēmumu:

- (1) vispārējā ķīmikāliju ražošana un izplatīšana (1850 uzņēmumi = 15,1 %);
- (2) elektroenerģijas ražošana, apgāde un sadale (1606 uzņēmumi = 13,2 %);
- (3) degvielas/kurināmā glabāšana (1190 uzņēmumi = 9,8 %);
- (4) vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība (930 uzņēmumi = 7,6 %).

1.1.2. Ārējie avārijas rīcības plāni

Seveso III direktīvas 12. pants liek operatoriem sniegt kompetentajām iestādēm informāciju, kas tām nepieciešama, lai attiecībā uz augstāka līmeņa uzņēmumiem izstrādātu ārējos avārijas rīcības plānus (ĀARP). Šie plāni ir svarīgi, lai varētu ātri un saskaņoti reaģēt uz lielām avārijām, un tiem ir ļoti liela nozīme šādu avāriju seku mazināšanā.

Tie arī jāpārskata un jāpārbauda ne retāk kā reizi trijos gados.

1.1.2.1. Ārējo avārijas rīcības plānu izstrāde

Kā parādīts 3. attēlā, pārskata perioda beigās lielākajai daļai augstāka līmeņa uzņēmumu bija izstrādāti ĀARP. 2015.–2018. gada pārskata perioda beigās vidēji 91 % augstāka līmeņa uzņēmumu bija ĀARP. 4 % uzņēmumu nebija ĀARP, jo kompetentās iestādes, pamatojoties uz Seveso III direktīvas 12. panta 8. punktu, nolēma, ka, ņemot vērā drošības pārskatā ietverto informāciju, prasība par ĀARP izstrādi nav piemērojama.

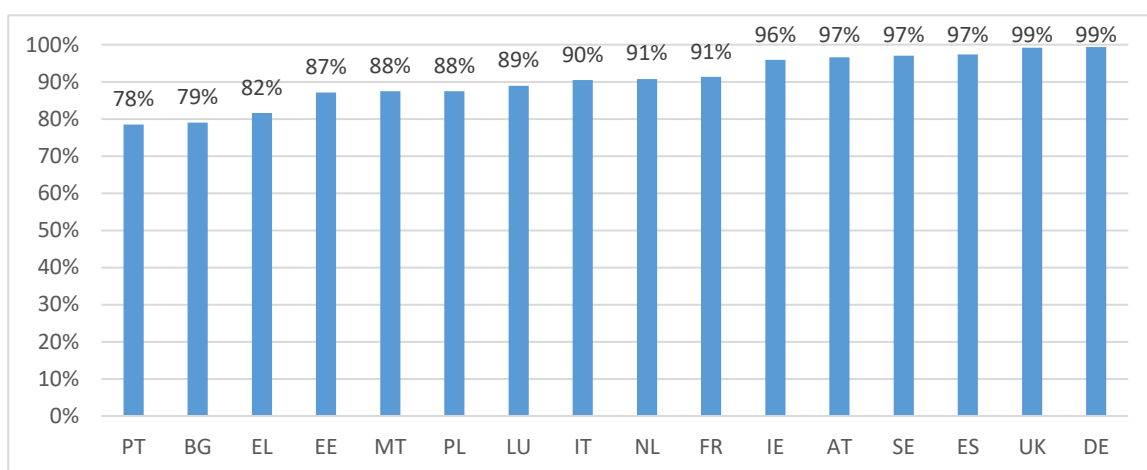
Kompetento iestāžu visbiežāk izmantotais pamatojums ĀARP neesībai ir tāds, ka, pamatojoties uz to veikto novērtējumu, lielu avāriju sekas nesniegtos ārpus objekta

¹⁰ Dati par 1996. un 1999. gadu nav pilnībā salīdzināmi, jo atšķiras uzņēmumu un objektu definīcijas. Par vairākiem objektiem vienā uzņēmumā, iespējams, tika ziņots atsevišķi, un tas izskaidro šķietamo samazinājumu 2002. gadā. Turklāt ar Seveso III direktīvu tika mainīta bīstamo vielu klasifikācija.

robežām un/vai neradītu potenciālu risku cilvēku veselībai un videi. Cits sniegtais paskaidrojums bija tāds, ka avāriju scenārijus noteiktos gadījumos nodrošināja citi avārijas reaģēšanas plāni (piemēram, plāni reaģēšanai uz avārijām jūrā un piekrastē vai kompetentā ugunsdzēsības dienesta reaģēšanas plāns).

Atlikušo 5 % augstāka līmeņa uzņēmumu (t. i., vairāk nekā 200 ES augstāka līmeņa uzņēmumu) ĀARP neesība norāda uz neatbilstību Seveso III direktīvas noteikumiem. Tomēr situācija ir uzlabojusies kopš iepriekšējā pārskata perioda, kad ĀARP nebija 12 % augstāka līmeņa uzņēmumu.

3. attēls. Tādu augstāka līmeņa uzņēmumu daļa, kuriem pārskata periodā bija izstrādāts ĀARP vai tas nebija nepieciešams¹¹

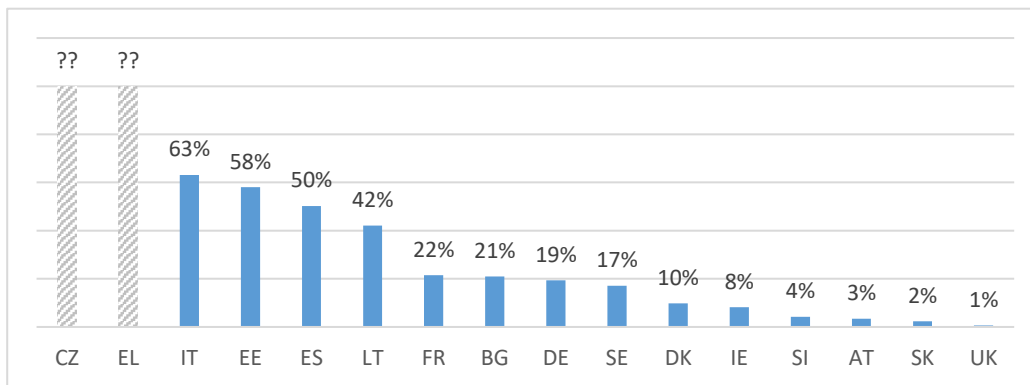
1.1.2.2. Ārējo avārijas rīcības plānu pārbaude un pārskatīšana

Attiecībā uz Seveso III direktīvas 12. panta 6. punktu un dalībvalstu pienākumu nodrošināt, ka ārējos avārijas rīcības plānus ne retāk kā reizi trīs gados pārskata, pārbauda un vajadzības gadījumā atjaunina, 2015.–2018. gada pārskata periodā ir vērojams neliels uzlabojums salīdzinājumā ar iepriekšējiem pārskata periodiem. Salīdzinājumā 2006.–2008. gada pārskata periodā tika pārskatīti un pārbaudīti 60 % ĀARP; 2009.–2011. gada periodā šī daļa palielinājās līdz 73 %, un līdz 2014. gada beigām tā sasniedza 75 %. 2015.–2018. gada pārskata periodā no kopumā 5090 augstāka līmeņa uzņēmumu tika pārbaudīti 77 % ĀARP.

Komisija norāda, ka situācija dažādās dalībvalstīs atšķiras: lielākā daļa dalībvalstu pilnībā ievēro Seveso III direktīvas noteikumus par ĀARP pārbaudēm un pārskatīšanu, savukārt nedaudzās citās ir ļoti augsti neatbilstības rādītāji. Pārskatos sniegtā informācija ir sniegta 4. attēlā.

¹¹ Piezīme. Dalībvalstis, kuras nav norādītas attēlā, ir ziņojušas, ka tās izpilda pienākumu izstrādāt ĀARP augstāka līmeņa uzņēmumiem.

4. attēls. 2015.–2018. gada periodā nepārbaudīto ārējo avārijas rīcības plānu daļa¹²

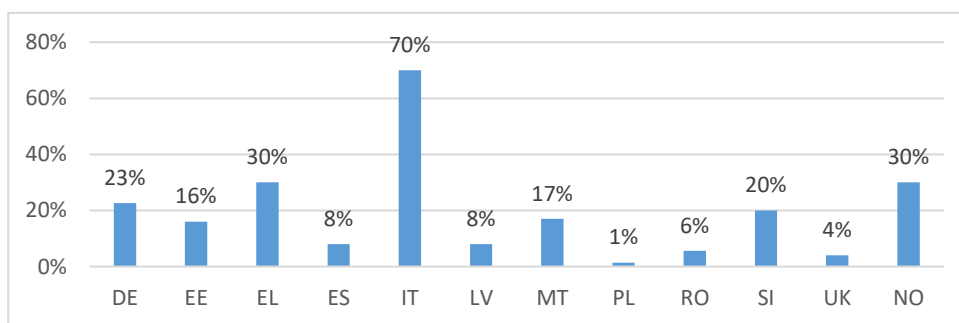
1.1.3. Sabiedrības informēšana

Saskaņā ar 14. panta 1. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka sabiedrībai ir pastāvīgi pieejama V pielikumā minētā informācija, arī elektroniski.

17 dalībvalstis nodrošina, ka ir pastāvīgi pieejama informācija par visiem uzņēmumiem, arī elektroniski, un ka informāciju vajadzības gadījumā atjaunina. Atlikušās 11 dalībvalstis neizpildīja 14. panta 1. punktu¹³ pilnībā, pat ja šī informācija tika sniegta sabiedrībai pēc pieprasījuma.

Dalībvalstis tika lūgtas paziņot to uzņēmumu daļu, par kuriem netika nodrošināta direktīvas V pielikumā norādītās informācijas pieejamība. Šī informācija ir parādīta 5. attēlā.

5. attēls. Tādu uzņēmumu daļa, par kuriem **netiek** nodrošināta V pielikumā norādītās informācijas pastāvīga pieejamība¹⁴

¹² Piezīme. Dalībvalstis, kuras nav norādītas attēlā, ir ziņojušas, ka tās 2015.–2018. gada periodā ir pārbaudījušas visus ĀARP. Grieķija un Čehija ir ziņojušas, ka tās ir pārbaudījušas tikai daļu ĀARP, nenorādot nepārbaudīto ĀARP skaitu, tāpēc attēlā tās ir pelēkā krāsā.

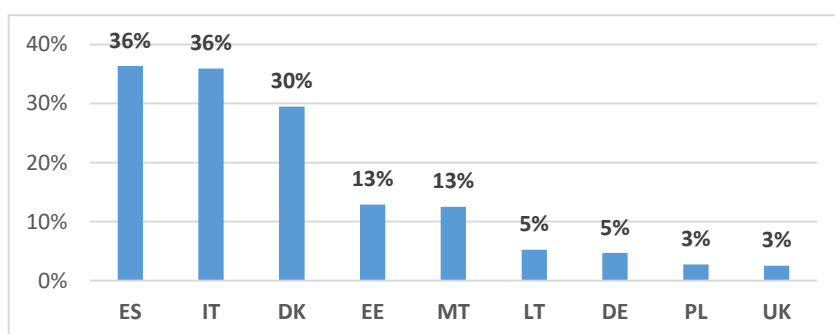
¹³ Pret tām dalībvalstīm, kurās neatbilstību 14. panta 1. punktam ir izraisījusi nepareiza transponēšana, tika vai tiek sāktas pārkāpuma procedūras. Attiecībā uz citiem neatbilstības jautājumiem Komisija veiks papildu izmeklēšanu par neatbilstības iemesliem. Ja šādi trūkumi, kas palielina avāriju risku, tādējādi apdraudot direktīvas mērķu īstenošanu, rodas strukturālu, nevis vienreizēju problēmu rezultātā, Komisija izskatīs nepieciešamību pēc vajadzības sākt pārkāpuma procedūras.

¹⁴ Piezīme. Dalībvalstis, kuras nav norādītas attēlā, ir ziņojušas, ka tās ir nodrošinājušas V pielikumā norādītās informācijas pastāvīgu pieejamību par visiem to teritorijā esošajiem uzņēmumiem.

Turklāt 14. panta 2. punktā noteikts, ka tikai attiecībā uz augstāka līmeņa uzņēmumiem dalībvalstīm jānodrošina, ka visas personas, kuras varētu skart liela avārija, regulāri un bez īpaša pieprasījuma saņem informāciju par drošības pasākumiem un atbilstošu rīcību lielas avārijas gadījumā.

Kopumā 92 % augstāka līmeņa uzņēmumu ir nodrošinājuši šādas informācijas publisku pieejamību. Tas ir 11 % pieaugums, salīdzinot ar 81 % augstāka līmeņa uzņēmumu, kas bija nodrošinājuši šādas informācijas pieejamību 2012.–2014. gada pārskata periodā. Par šo īstenošanas aspektu paziņotā informācija ir parādīta 6. attēlā.

6. attēls. Tādu augstāka līmeņa uzņēmumu kopskaits un daļa procentos, par kuriem informāciju par drošības pasākumiem un atbilstošu rīcību aktīvi **nesniedz** sabiedrībai¹⁵

1.1.4. Inspekcijas

Seveso III direktīvas 20. pants liek dalībvalstīm izveidot inspekciju sistēmu un inspekciju programmu visiem uzņēmumiem. Ja netiek izmantota inspekciju programma, kuras pamatā ir sistemātisks novērtējums, augstāka līmeņa uzņēmumos inspekcijas jāveic reizi 12 mēnešos un zemāka līmeņa uzņēmumos — reizi 36 mēnešos.

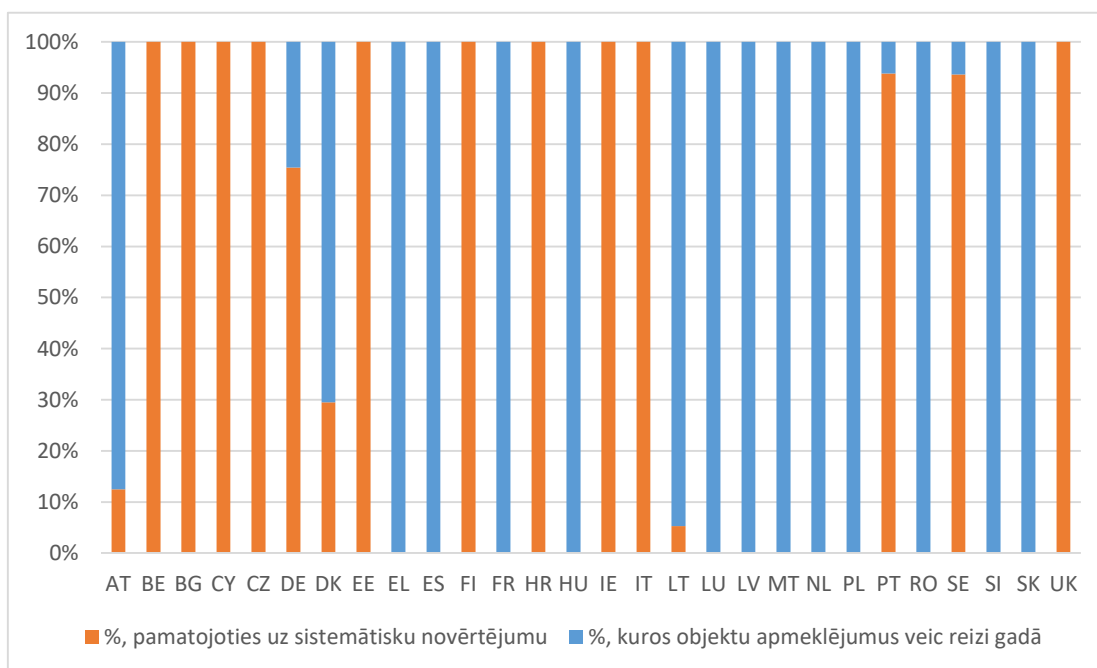
Saskaņā ar 20. panta 5. punktu attiecīgo uzņēmumu sistemātiska bīstamības novērtējuma pamatā jābūt vismaz konkrēto uzņēmumu iespējamajai ietekmei uz cilvēku veselību un vidi, kā arī dokumentiem, kas apliecina atbilstību Seveso III direktīvas prasībām. Šiem kritērijiem jānodrošina vismaz tāds pats efektivitātes līmenis kā inspekcijām, kuras veic reizi gadā vai reizi trīs gados. Šis noteikums attiecas gan uz augstāka līmeņa uzņēmumiem, gan zemāka līmeņa uzņēmumiem.

Attiecīgos gadījumos ņem vērā arī saskaņā ar citiem Savienības tiesību aktiem veiktajās inspekcijās konstatēto.

Pamatojoties uz kompetento iestāžu pēdējā pārskata periodā sniegtajiem datiem, tagad lielākajā daļā augstāka līmeņa uzņēmumu (3556 no kopumā 5090 augstāka līmeņa uzņēmumiem) inspekcijas veic reizi gadā (sk. 7. attēlu). Pārējiem uzņēmumiem inspekciju programma, tostarp objektu apmeklējumu biežums, ir pamatots ar attiecīgā uzņēmuma sistemātisku lielas avārijas riska novērtējumu.

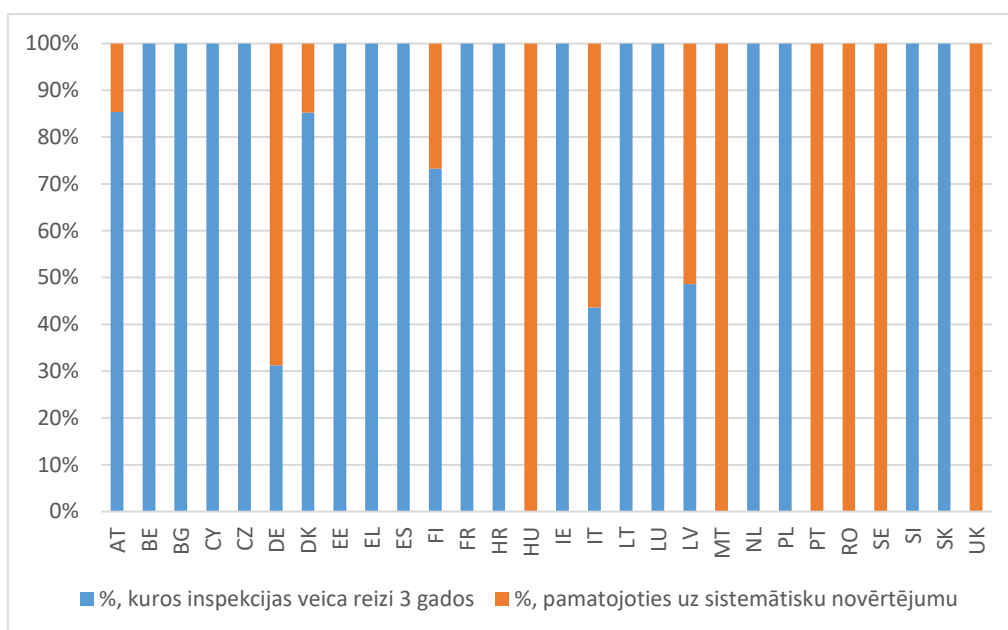
¹⁵ Piezīme. Dalībvalstis, kuras nav norādītas attēlā, ir ziņojušas, ka visi to teritorijā esošie uzņēmumi sniedz sabiedrībai šādu informāciju.

7. attēls. Tādu augstāka līmeņa uzņēmumu daļa, kuros dalībvalsts veica inspekcijas

Gandrīz visos no zemāka līmeņa uzņēmumiem (6140 no kopumā 6686 zemāka līmeņa uzņēmumiem) inspekcijas veic reizi trīs gados (sk. 8. attēlu). Pārējiem uzņēmumiem inspekciju programma, tostarp objektu apmeklējumu biežums, ir pamatots ar attiecīgā uzņēmuma sistemātisku lielas avārijas riska novērtējumu.

8. attēls. Tādu zemāka līmeņa uzņēmumu daļa, kuros dalībvalsts veica inspekcijas

1.1.5. Izmantošanas aizliegums, sankcijas un citi piespiedu līdzekļi

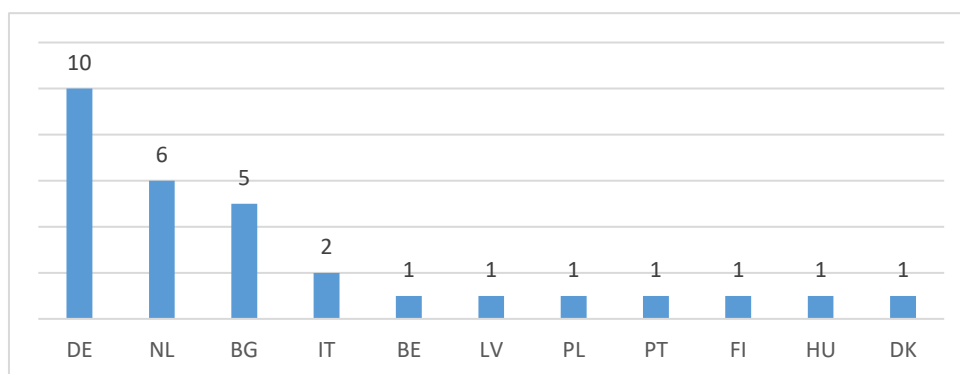
Saskaņā ar Seveso III direktīvas 19. pantu dalībvalstīm ir jāaizliedz uzņēmumu darbība, ja pasākumi, kurus operators veicis lielu avāriju novēršanai un to seku mazināšanai, ir ar nopietniem trūkumiem, *inter alia*, ja ir nopietni pārkāpumi, kad netiek veiktas inspekcijas ziņojumā norādītās nepieciešamās darbības. Turklāt 28. pants liek dalībvalstīm noteikt sankcijas par to valsts noteikumu pārkāpumiem, kurus pieņem saskaņā ar Seveso III direktīvu. Sankcijām ir jābūt iedarbīgām, samērīgām un atturošām.

Lielākā daļa dalībvalstu ziņoja, ka neviena uzņēmuma darbība nav aizliegta tāpēc, ka pasākumi, kurus operators veicis lielu avāriju novēršanai un to seku mazināšanai, pārskata periodā būtu bijuši ar nopietniem trūkumiem (sk. 9. un 10. attēlu). Kopumā pārskata periodā tika reģistrēti 8207 piespiedu pasākumi. Par absolūti lielāko daļu gadījumu ziņoja Nīderlande (4023) un Rumānija (3586).

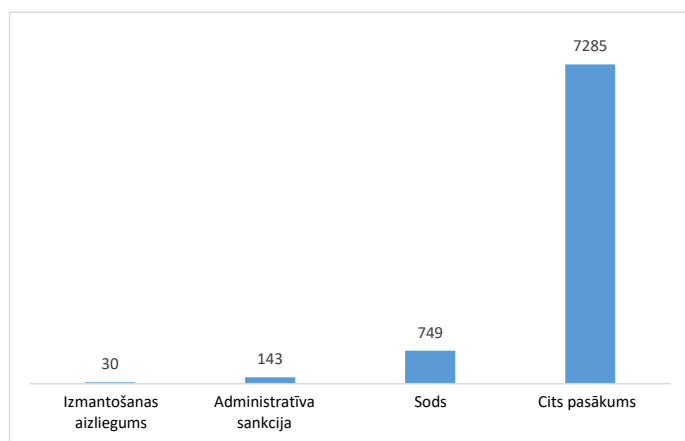
Dažas dalībvalstis ir sniegušas informāciju par kopējo piemēroto sankciju summu (piemēram, Slovēnija — 25 250 EUR un Latvija — 6335 EUR).

Kopumā par prioritāriem tiek noteikti korektīvi pasākumi, piemēram, brīdinājumi, nevis piespiedu izpildes pasākumi. Ciešāka sadarbība ar operatoriem parasti darbojas labi, tāpēc piespiedu darbības un sankcijas kopumā izmanto tikai izņēmuma gadījumos.

9. attēls. Tādu uzņēmumu kopskaits, kuriem pārskata periodā noteikts izmantošanas aizliegums

10. attēls: Paziņoto piespiedu pasākumu kopskaits dalījumā pa pasākumu veidiem

1.2. Statistika par lielām avārijām

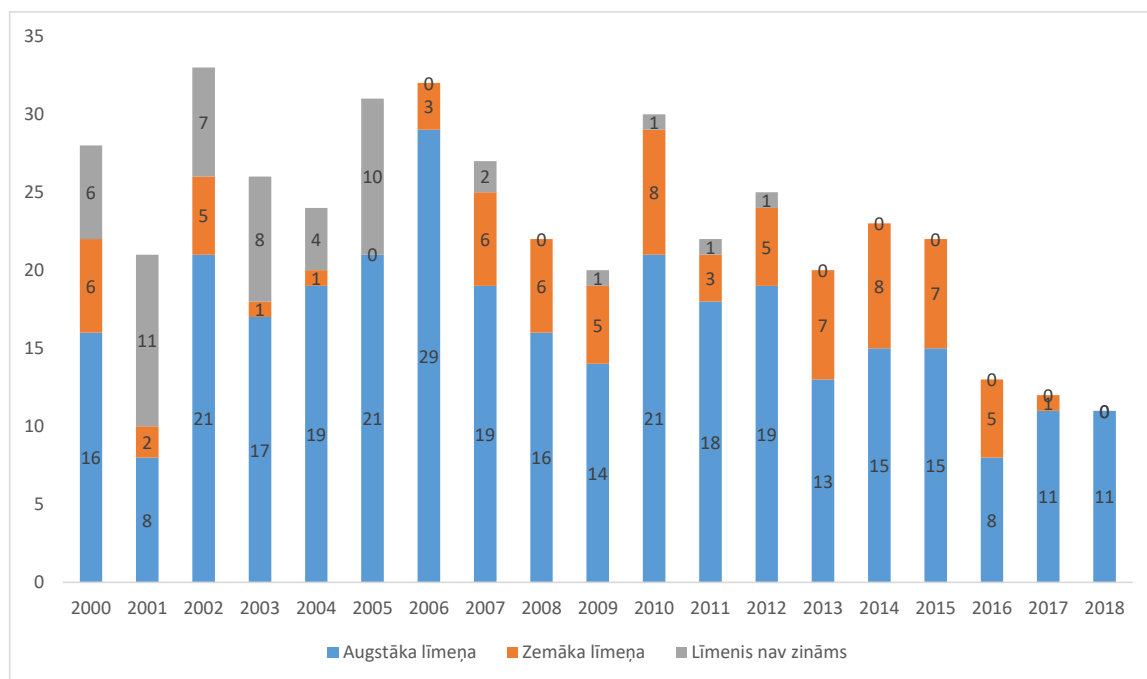
Lielu avāriju skaits ir viens no galvenajiem rādītājiem, kas ļauj novērtēt Seveso III direktīvas vispārējo efektivitāti šādu avāriju skaita un to kaitīgās ietekmes samazināšanā. Saskaņā ar 18. pantu dalībvalstīm par to teritorijā notikušām lielām avārijām, kas atbilst VI pielikuma kritērijiem, jāinformē Komisija.

Laikā no 2000. gada līdz 2018. gadam *eMARS* datubāzē kopumā tika reģistrētas 518 avārijas. No šīm 518 avārijām 442 (85 %) ir identificētas kā lielas avārijas, kas atbilst Seveso III direktīvas VI pielikumā norādītajiem kritērijiem. Kā parādīts *11. attēlā*, kopējais lielu avāriju skaits pēdējos gados uzrāda stabilitātes tendenci, neskatoties uz tādu uzņēmumu skaita pieaugumu, kuriem piemērojama Seveso III direktīva. Laikposmā no 2005. gada līdz 2015. gadam avāriju skaits, pamatojoties uz pārbaudītiem datiem, ir mazāks nekā 25 avārijas gadā uz kopumā 11 776 uzņēmumiem, kam piemērojamas direktīvas prasības¹⁶.

¹⁶ Šis ziņojums ir par 2015.–2018. gada periodu, tomēr pret informāciju, ko dalībvalstis sniegušas par 2016.–2018. gadu, būtu jāizturas piesardzīgi, jo *eMARS* datubāzē tā, visticamāk, ir nepilnīga, kam par iemeslu ir izmeklēšanas aizkavēšanās, iekšēja pārskatīšana un tulkošana.

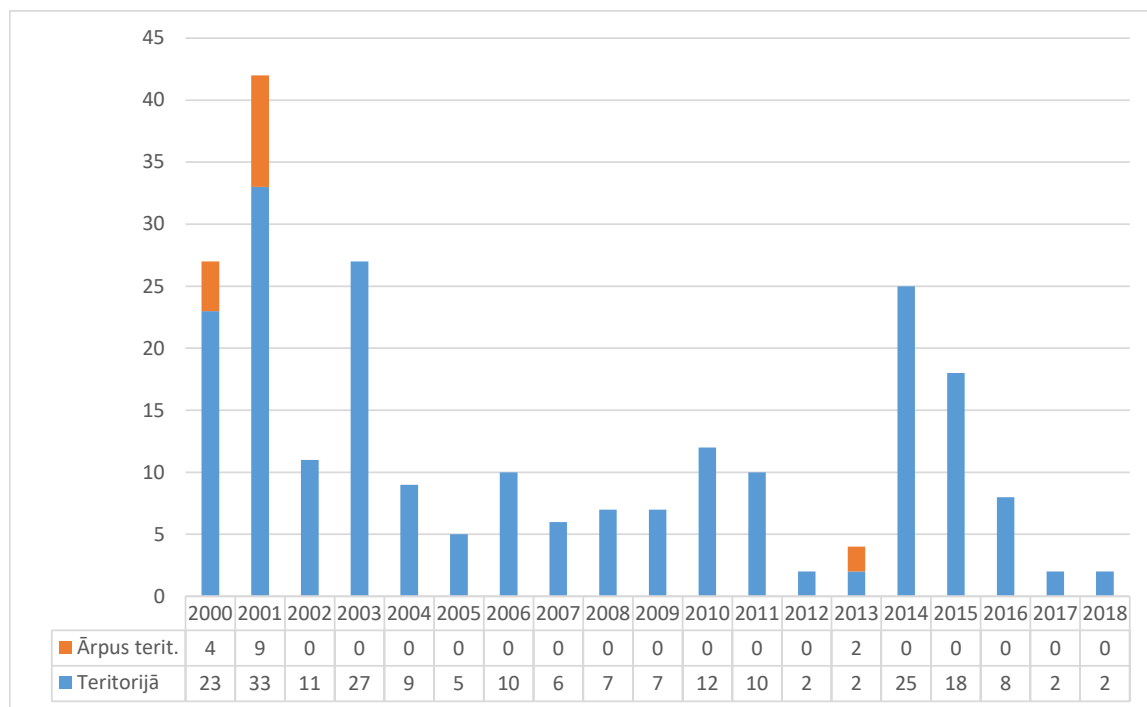
Ņemot vērā ļoti augsto industrializācijas līmeni ES, turpmāk sniegtie dati parāda, ka Seveso III direktīva būtiski palīdz panākt, ka lielas avārijas notiek reti. Tā ir arī plaši atzīta par standartu rūpniecisko avāriju politikas jomā un tiek izmantota kā paraugs tiesību aktiem daudzās pasaules valstīs.

11. attēls. Tādu lielu avāriju skaits 2000.–2018. gada periodā, kuras atbilst vismaz vienam VI pielikuma kritērijam

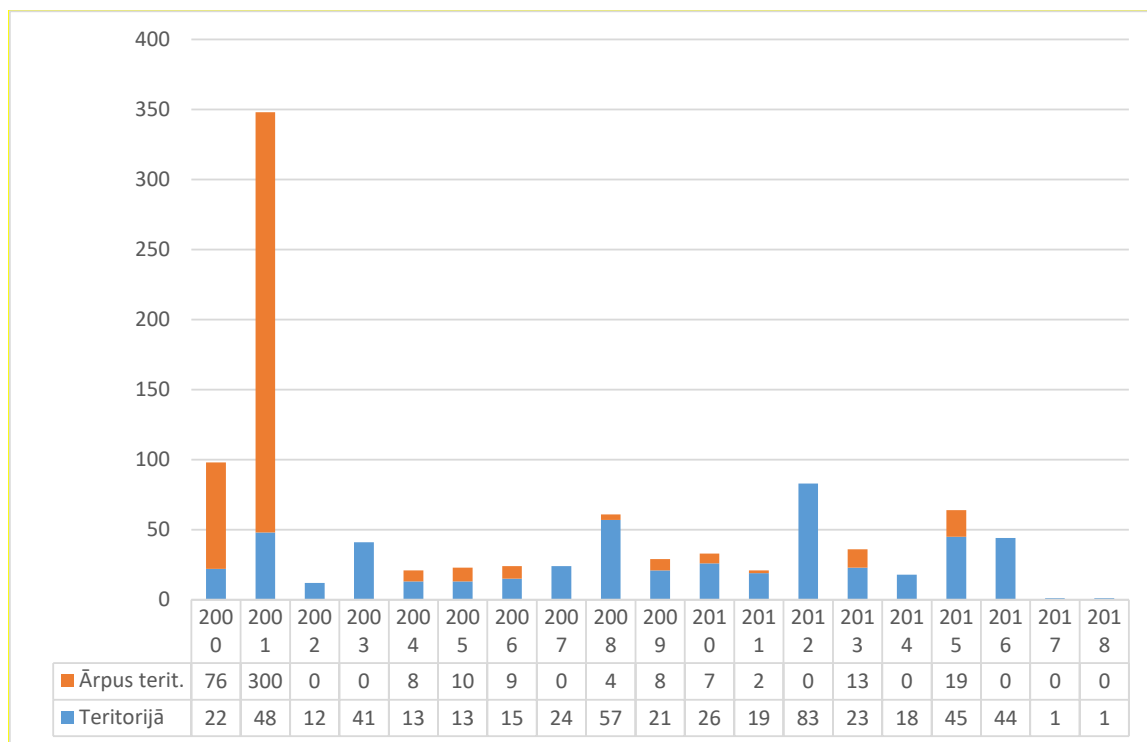

Kaut arī pēdējos gados lielās ķīmiskās avārijās bojā gājušo skaits ir bijis visai mazs, tomēr vēl 2014. un 2015. gadā bojā gājušo skaits bija daudz lielāks, un tas parāda, cik svarīgi ir modri izturēties pret ķīmisko avāriju riskiem (sk. 12. attēlu un 13. attēlu).

12. attēls: Bojā gājušo skaits uzņēmumu teritorijā un ārpus tās 2000.–2018. gadā

13. attēls: Cietušo skaits uzņēmumu teritorijā un ārpus tās 2000.–2018. gadā

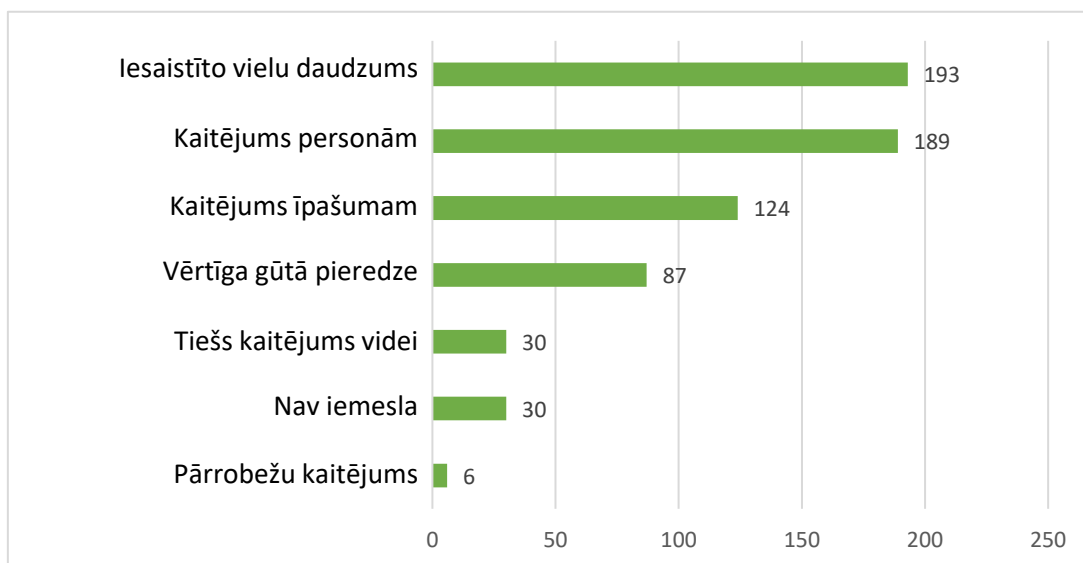

2000.–2018. gada periodā visbiežāk paziņotie no sešiem VI pielikumā minētajiem kritērijiem ziņošanai Komisijai par lielām avārijām nav mainījušies un ir šādi:

- iesaistīto vielu daudzums,
- kaitējums personām,

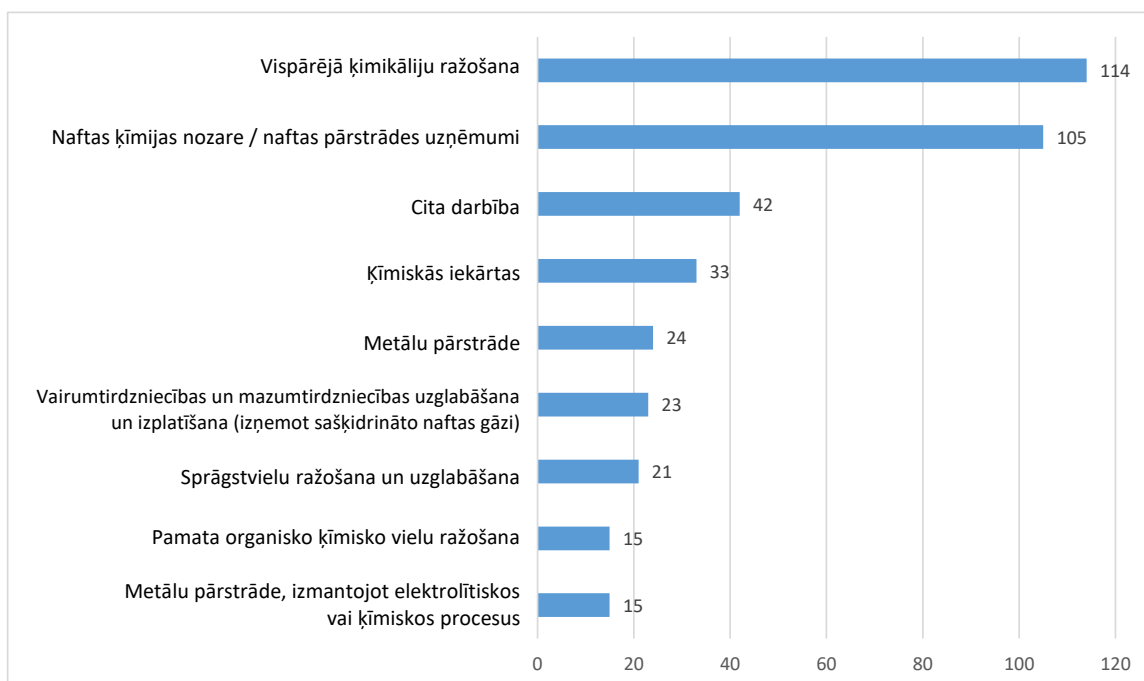
- kaitējums īpašumam.

14. attēls. Kritēriji ziņošanai par lielām avārijām eMARS 2000.–2018. gada periodā^{17, 18}

Par attiecīgo rūpniecisko darbību savāktie dati rāda, ka vislielākais lielu avāriju risks ir ķīmikāliju ražošanā (114 lielas avārijas) un naftas ķīmijas un naftas pārstrādes nozarēs (105 lielas avārijas) (sk. 15. attēlu).

15. attēls. Avāriju un incidentu skaits dalījumā pēc darbības veida 2000.–2018. gadā

¹⁷ Ziņošanas kritēriju summa ir lielāka nekā paziņoto avāriju kopskaits, jo avārija var atbilst vairākiem kritērijiem.

¹⁸ VI pielikumā paredzētie kritēriji ziņošanai Komisijai par lielām avārijām.

2 PASĀKUMI, KAS TURPMĀK VEICAMI, LAI UZLABOTU RŪPNIECISKO AVĀRIJU NOVĒRŠANU

Dalībvalstu pārskatos sniegtie dati par Seveso III direktīvas īstenošanu sniedz noderīgu informāciju, kas palīdz noteikt pasākumus, kuri vajadzīgi, lai turpinātu uzlabot rūpniecisko avāriju novēršanu. Šim nolūkam ir noteikti trīs galvenie līdzekļi, kas ļauj jēgpilni novērtēt tās darbības jomu:

1. īstenošanas un ievērošanas uzlabošana;
2. ziņošanas uzlabošana un racionalizēšana;
3. informācijas apmaiņas stiprināšana starp dalībvalstīm un Komisiju par gūto pieredzi un labu praksi.

Seveso III direktīvas īstenošanas un ievērošanas uzlabošana

Seveso III direktīva bija jātransponē dalībvalstu tiesiskajā regulējumā līdz 2015. gada 1. jūnijam. 16 dalībvalstis netransponēja direktīvu laikus, tāpēc Komisija 2015.–2017. gadā ierosināja pārkāpuma procedūras par neziņošanu. Visas lietas vēlāk tika slēgtas pēc paziņojumu saņemšanas par transponēšanas pasākumiem.

Komisija ir arī cieši uzraudzījusi direktīvas transponēšanas pareizību. Problēmas transponēšanā tika konstatētas 16 dalībvalstīs, un ir tikušas vai tiek sāktas pārkāpuma procedūras šo problēmu risināšanai.

Kaut arī situācija kopumā ik gadu uzlabojas, kā to parāda dalībvalstu pārskatu analīze, Komisija ir konstatējusi noteiktas nepilnības, un tā turpinās izmeklēt neatbilstības iemeslus (piemēram, saistībā ar ĀARP un informācijas sniegšanu sabiedrībai).

Ja šādi trūkumi, kas palielina avāriju risku, tādējādi apdraudot direktīvas mērķu īstenošanu, rodas strukturālu, nevis vienreizēju problēmu rezultātā, Komisija izskatīs nepieciešamību pēc vajadzības sākt pārkāpuma procedūras¹⁹.

Ziņošanas uzlabošana un racionalizēšana

Komisija turpinās strādāt, lai uzlabotu un racionalizētu ziņošanas procesu, kā arī lai maksimāli palielinātu sinerģiju, savienojot dažādās datubāzes, kurās glabājas dati par rūpniecības uzņēmumiem. Šādu darbību mērķis ir uzlabot dalībvalstu sniegto datu būtiskumu un kvalitāti, vienlaikus samazinot administratīvo slogu.

Pirmkārt, Komisija vēlas uzlabot lielu rūpniecisko avāriju datubāzi (*eMARS*²⁰), kas pašlaik ietver ierobežotu informāciju par plašākām ilgtermiņa sociālekonomiskajām sekām (piemēram, zaudēts vai bojāts īpašums, ilgtermiņa kaitējums videi, zaudētas darbvietas, kaitējums tēlam, ilgtermiņa ietekme uz apkaimi), jo pārskatos sniegtā informācija parasti ir saistīta ar tiešo ietekmi (piemēram, cietušie un bojā gājušie).

¹⁹ Saskaņā ar izpildes nodrošināšanas prioritātēm, kas noteiktas paziņojumā “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu”. C(2016)8600 final.

²⁰ Lielu avāriju bīstamības biroja *MINERVA* portāls, tehniskās informācijas un instrumentu kopums, kas atbalsta ES politiku par lielu ķīmisku apdraudējumu pārvaldību, <https://emars.jrc.ec.europa.eu/en/emars/accident/search>.

Avāriju sociālekonomiskās un vidiskās ietekmes detalizētāks novērtējums ir būtisks, lai labāk mazinātu lielu rūpniecisko avāriju ilgtermiņa sekas.

Otrkārt, Komisija vēlas uzlabot ziņošanu par avārijas situācijām. Avārijas situācijas ir incidenti, kuros netiek nodarīts kaitējums īpašumam un personām, bet kur šāds kaitējums varēja viegli rasties. Tāpēc tās ir vērtīgs informācijas avots, kas ļautu Eiropas Savienībā dalīties ar gūto pieredzi.

Treškārt, ziņošana par pēdējo gadu lielām rūpnieciskajām avārijām, visticamāk, ir nepilnīga, ņemot vērā pilnīgai tiesas izmeklēšanai nepieciešamo laiku un grūtības saskaņā ar pašreizējo ziņošanas sistēmu nodrošināt ziņošanu divos posmos. Ziņošanas sistēma turpmāk būtu jāuzlabo, lai atvieglotu ziņošanu divos posmos ar 1) īsu sākotnējo ziņojumu, ko iesniedz neilgi pēc avārijas, un 2) pilnīgu ziņojumu, ko sniedz, kad ir veiktas visas attiecīgās izmeklēšanas.

Visbeidzot, dalībvalstu ziņošanā nosakot vairāk statistisko rādītāju (piemēram, inspektoru un inspekciju skaitu), būtu iespējams labāk īstenot pēcpasākumus attiecībā uz direktīvā noteikto prasību izpildi. Arī šī būtu svarīga informācija, jo īpaši gūtās pieredzes ziņā, kas ļautu uzlabot rūpniecisko avāriju novēršanu, un to varētu lietderīgi integrēt nulles piesārņojuma monitoringa un perspektīvas satvarā.

Informācijas apmaiņas stiprināšana starp dalībvalstīm un Komisiju

Lai nodrošinātu rūpnieciskās drošības kultūru Eiropas Savienībā un uzlabotu avāriju novēršanu un mazināšanu, svarīgi ir izmantot lielās rūpnieciskajās avārijās un inspekcijās gūto pieredzi.

Komisija veic svarīgas misijas, kas saistītas ar rūpniecisko avāriju novēršanu. Tas jo īpaši attiecas uz rūpniecisko avāriju analizēšanu, atbalstu dalībvalstīm riska un seku analizēšanā, tehniskās inspekciju darba grupas vadību un inspekciju rīku nodrošināšanu. Šis darbs ir jāturpina un jāpastiprina, lai sasniegtu Eiropas zaļajā kursā noteiktos mērķus.

Šajā ziņojumā aplūkotajā periodā Komisija cieši sadarbojās ar dalībvalstīm, lai pēc vajadzības uzlabotu to spēju veidošanu un definētu satvaru veicamajām darbībām, kuru mērķis ir uzlabot rūpniecisko avāriju novēršanu. Turpmākajos gados tas varētu ietvert papildu atbalstu ziņošanai par avārijas situācijām, ilgtermiņa ietekmes iekļaušanu ziņošanā un izpratnes uzlabošanu par avāriju sociālekonomisko un vidisko ietekmi.

Progress ķīmikāliju risku pārvaldības jomā (piemēram, vielu, kas izraisa ļoti lielas bažas, noteikšana, būtisko lietojumu kritēriju definēšana²¹, priekšlikums uzticēt Komisijai pienākumu veikt revīzijas dalībvalstīs), kas sagaidāms Eiropas zaļā kursa un jo īpaši tā Nulles piesārņojuma rīcības plāna un saistītās Ilgtspēju sekmējošas ķīmikāliju stratēģijas īstenošanas rezultātā²², vēl vairāk uzlabos zināšanas, kas vajadzīgas, lai labāk novērstu rūpnieciskās avārijas.

²¹ Ņemot vērā būtisko lietojumu definīciju, kas sniegta [Monreālas protokolā par ozona slāni noārdošām vielām](#) un ko izveidoja, lai novērtētu, vai noteiktu ķīmikāliju izmantošana ir patiesi nepieciešama, vienlaikus atzīstot, ka ES ķīmikāliju tiesiskais regulējums aptver daudz plašāku ķīmikāliju loku par Monreālas protokola aptverto specifisko ķīmikāliju loku.

²² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ilgtspēju sekmējoša ķīmikāliju stratēģija. Ceļā uz vidi, kas brīva no toksikantiem", [Dokuments COM\(2020\) 667](#).

3 SECINĀJUMI

Seveso III direktīvai, kas aptver aptuveni 12 000 uzņēmumu, kur var atrasties bīstamas vielas, ir liela nozīme augsti industrializētās ES virzībā uz nulles piesārņojuma mērķi, šādā nolūkā novēršot rūpnieciskās avārijas. Laikposmā no 2005. gada līdz 2015. gadam ES vidēji ik gadu ir notikušas mazāk nekā 25 lielas avārijas, un to ietekme arvien samazinās. Šī direktīva ir plaši atzīta par standartu rūpniecisko avāriju politikas jomā un tiek izmantota kā paraugs tiesību aktiem daudzās pasaules valstīs.

Dalībvalstu pārskatu analīze liecina, ka teju visās jomās (informācijas publiskošana, ĀARP izveide, cietušo skaits u. c.) Seveso III direktīvas noteikumu īstenošana ir uzlabojusies, salīdzinot ar iepriekšējos periodos ziņotajiem datiem.

Tomēr pat viena avārija ir pārāk daudz, un ir nepieciešami papildu centieni, lai uzlabotu avāriju novēršanu, kā uz to aicināts Eiropas zaļajā kursā un Nulles piesārņojuma rīcības plānā. Tāpēc Komisija pastiprinās centienus atbalstīt Seveso III direktīvas noteikumu pareizu īstenošanu un vajadzības gadījumā veiks izpildes nodrošināšanas pasākumus, lai panāktu, ka šos noteikumus faktiski ievēro un ka tie nodrošina iecerētos ieguvumus vides un veselības jomā. Tā arī stiprinās sadarbību ar dalībvalstīm, lai uzlabotu rūpniecisko avāriju novēršanu.

Šajā sakarā Vides ĢD un Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju (*ECHO*) ĢD veidos sinerģiju starp Seveso III direktīvu un Savienības civilās aizsardzības mehānismu, lai uzlabotu novēršanu, sagatavotību un reaģēšanu lielas rūpnieciskās avārijas gadījumā. Šie centieni ietvers turpmāku darbu nolūkā nodrošināt elektroniskās Seveso ražotņu informācijas izgūšanas sistēmas (*eSPIRS*) integrēšanu Globālajā katastrofu brīdinājuma un koordinācijas sistēmā²³, lai varētu brīdināt operatorus un dalībvalstu kompetentās iestādes tādu notikumu gadījumā, kas var izraisīt lielu rūpniecisko avāriju. Komisija (Vides ĢD un Kopīgais pētniecības centrs) un Eiropas Vides aģentūra uzsāks darbu arī pie tā, lai uzlabotu un racionalizētu ziņošanas pienākumus par uzņēmumiem un lielām avārijām. Turklāt Kopīgā pētniecības centra Lielu avāriju bīstamības birojs turpinās sniegt zinātnisku un tehnisku atbalstu dalībvalstīm, jo īpaši tehniskās inspekciju darba grupas un tās savstarpējo kopējo apmeklējumu programmas satvarā.

Šajā ziņojumā ir sniegti jaunākie savāktie dati, un tā mērķis ir objektīvi informēt par Seveso III direktīvas faktisko darbības stāvokli un par progresu tās mērķu īstenošanā. Kopā ar informāciju, kas tiks sniegta turpmākā ziņojumā par 2019.–2022. gada periodu, tas ļaus Komisijai novērtēt nepieciešamību 2023. gadā pārskatīt direktīvas darbības jomu, kā to prasa 29. panta 1. punkts.

²³ <https://www.gdacs.org/>.